

SLOVENIJA.

List 53.

V torek 3. maliga Serpana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za pol leta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odračtuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Slovenci!

Leto je preteklo hudih neviht za naše cesarstvo, tu in tam so se Vam in drugim Avstrijancem vsilovale skušnjave, Avstriji nezvesti biti; — drugi so onemagali, ali Vi ste se terdno Avstrije in njenega Cesarja držali, Vi ste se za nju potegovali, ko so clo avstrijske ministerstva (pomislite na Frankobrodске volitve in na njih od Slovencev že davno prerokvani izid!) vedoma ali nevedoma koristi Avstrije nasproti ravnale. Vi ste zvesti bili, Vi zaslužite plačilo za to. Ste si ga mar svesti? Svet hvaležnosti ne pozna in zvestoba se ne plačuje; le kjer se mora, tam se pomaga; tako skušnja uči.

Ravno nam piše rodoljuben, resničen Slovenec iz Dunaja, de je, kakor dostoverno zve, velika nevarnost in zlo verjetno*), de bi se vtegnilo sedanje ministerstvo vpitju in željam nekoliko Lahov v Istrii in na Goriškem ter Nemcev v Celovcu vdati in Istrijo in Goriško samostojno izreči, presojno oblast ali apelacijo pa za Lahe v Terstu, za Nemce in slovenske reveže v Celovcu postaviti, ako se Slovenci o času ne oglase. In zakaj? zato ker je bilo iz Goriškiga in Istrijskiga par ljudi pri ministrih, ki so za samostojnost prosili, iz Celovca pa nekteri mesčani, ki se preseljenja apelacijskih svetovavcov boje. — Slovenci pa so molčali. —

O Slovenci! sinovi nesreče, ker sami spoznati ne zamorete, kaj de se z Vami godi, ki vse brez lastniga prizadetja le od božje milosti pričakujete! Ali veste kaj bo iz tega za Vas prišlo? V osem dežel (Koroško, Štajersko, Krajnsko, Goriško, Teržaško, Istrijsko, Ogersko in Laško) viribus separatis razdeljeni in raztergani, povsod v nepomisljivim številu in večidel v manjšini hoste, kar narodnost in staro srečo in šego zadene, brezupno hiral in vpadal in unuki Vaši se Vas bodo sramovali.

V Terstu in drugod bo sedež poitaljančevanja, v Celovcu in Gradcu ponemčenja, Ogerski in laški Slovenci so enako zgubljeni. —

In ti, bela Ljubljana! o zavedi se le nekoliko iz žalostne omamice, ki te tlači, — kakšna bo osoda tvoja? Železna cesta ti odvzame večji del vso prehodno kupčijo, ki ti zdaj nekoliko veljave in bogastva deli, cela Koroška dežela je odločena, in druge dežele, ako brezčutno molčiš, se ti ne pridenejo; colnijsko oskerbnitvo je v Gradec preloženo, kirurškijska šola razpušena, in od vseučiliša (universiteta) ne bode ne duha ne sluha; medlela bodeš, žalostna Ljubljana! ko osrednje mestice treh vbogih kresij! —

Marsikdo bo leto prebiraje z glavo otreasal rekoč: „Kako bi bilo kaj taciga mogoče, Slovincem, ki smo zvesti vedno bili, bi se pogin naklanjal, iz njih krepkiga jedra število Avstrijskih sovražnikov vedoma množilo, ali bi po tem takim ne bilo bolje puntarji biti,

*) V tem nas med drugim poterdi prvič navada g. ministra Bacha, ki je v svojih predlogih vedno le od Krajnske kronovine govori, in tudi neki so-stavek v časopisu „Presse“, ki samostojnost Istrije z naraščajočimi dokazi predstavlja. Med drugim se poslužuje ta Istrijan v „Presse“ tudi sledečiga revidnega dokaza: Neki duhoven si je v Istriji slovenske novine naročil, ali poštni uradnik jih je nazaj poslal, ker po njegovih mislih za Istrijo niso, — ergo mora biti Istrija samostojna kronovina!

kakor zvesti državljani? — to ne more ni-kakor biti!“ Temu samo odgovorimo, de je aboten, kdor sam roke križoma deržaje od drugih pomoč, rešenje, blagodarjenje pričakuje. —

Slovenci in zlasti Vi Ljubljančani! oglasite se torej, zberite deputacijo, ki bo pred visokim prestolom cesarja Vaše pravično tirjanje in Vašo pritožbo razkrila. Naj spomnijo vaši možje ministre na deržavno od njih storjeno ustavo, ki od ilirske kronovine govori; naj jih spomnijo na dolžnost, za Avstrijo skrbeti, kateri se pa z neenakim podpiranjem italijanskiga in nemškiga življa gotov grob koplje! Vi se morate ganiti in neumno je, se na družiga zanašati, de bi se za Vas molčeče potegoval; glejte vsi narodi in narodiči (mesta in vasi) so svoje želje vladi razodeli; vsem so se taiste več ali manj spolnile; samo Vi niste svojih povedali in nimate moža, kateri bi Vas pred vlado zagovarjal, ali se mar čudite, de se pri vravnavi cesarstva na Vašo pravo korist ne misli! — Slovenske novine in društva se prosijo, v ti reči, kar je mogoče, storiti.

Prositba (Petition) Slovincov.

Z zlatimi čerkami v dogodivščino človeštva vrezan Marc leta 1848 je zdramil in na noge spravil vse narode avstrijske carevine. Od vsih krajev in vsih narodov so prišli na Dunaj poslanci, miloserčnemu cesarju, Ferdinandu Dobremu, svoje rane in bolečine odkrit, vsmilenega očeta prosit, in po mogočnosti tudi zadobit, kar za blagor ino srečo svojega naroda potrebno spoznajo. Le Slovenci, omamljeni od dolziga spanja, niso se zbudili, niso nič imeli za potožiti ino za prositi. Žalostno za vsakega, ki svoje težke, smertne bolezni ne čuti! — Gospod Matija Majer, tedaj stolni kaplan v Celovcu, se pa je prvi neprestrašljivo ino goreče za Slovence potegnil; „kaj mi Slovenci tirjamo“ je na svoje stroške po „Novicah“ oznanil. Tudi „Novice“ so se hvalevredno obnašale, s iskrenimi besedami budile ino spodbadale spijoče Slovence. —

Dobili smo iz Dunaja občnopolhvaleni so-stavk: „Kaj bomo Cesarja prosili“ napravljen od rajncega Semrajca, za slovenski narod plamtečega ino živečega gospoda; bodi mu zemljica lahka! Slednjič je bila razposlana v tisuč natisih med Slovence neka prositba na c. k. veličanstvo; vraynana ino na svitlo dana od zvestih sinov mile Slovenije na Dunaju; Bog jim plačaj njihove trude in stroške!

§. 22. ustave od 25. Aprila 1848 pravi: „Pravica prositi in družbe napravljati je vsim deržavnim prebivavcem pripušena;“ vendar ni blo varno — sram bodi vse nasprotnike, ki so ustavo, cesarsko besedo, tak slabo čislali! — ni blo varno podpise na to prositbo nabirati; naj lepsi so se obnašali Štajerski rodoljubi, kateri so veliko tavžent podpisov pridobili, in deržavnemu zboru poslali; tudi na Koroškem smo jih nekaj nabrali. (Tode vseh teh podpisov ne le zbor, še ustavni odbor vidil ni! Vred.)

Pa bodi, kakor hoče, tista prositba je za Slovence „conditio sine qua non;“ ako se prošnje v njej izrečene spolnijo, smemo srečne ino slavne budućnosti ali prihodnosti za slovenski narod pričakovati; — drugači ne. Naj

jo torej malo obširnejši pretresemo ino prevdarimo.

„De bi se v treh gubernijah: ljubljanski, graški in teržaški raztreseni slovenski narod v eno kraljestvo pod imenom „Slovenija“ z svojim deželnim zborom sklenil,“ — je prva točka tiste prositbe.

Še stoji na Gospe - svetskem polju (Maria - Saaler Feld) kameniti prestol, na katerim so se slovenski vladarji ustanovljali. Že od naj starejših časov so se naše dežele imenovale „Slovenija“ ali „Gorotania“ ino so obsegle, kakor pričajo stare zgodovinske ino zemljopisne bukve, vso Koroško, Krajnsko do Karnarskega zaliva (Meerbusen Quarnero), Tirolsko do slovenske Matre (Windischmatrey) z Bistersko dolino (Pusterthal), Goriško knežijo ino lep kos od Frijulskega, kar sedaj pod Videm (Udine) sliši, Gornjo Štajersko, Doljno Štajersko pod imenom „slovenska medja“ (Windische Mark) in še drugo slovensko medjo v Istriji. Vse te dežele vkup so se imenovale „Slovenia“ ali „Gorotania“. Slovenci toraj v tisti prositbi ne tirjajo nič novega, nič nevarnega; le nektre kose svoje nekdanj razprostrane ino sloveče dežele si želijo prihraniti na svojo lastno srečo in slavo; že dosti so zgubili Slovenci od svojih veselih dolin in planin; mislili so, da je lanski Marc, zagotovljivi narodnost vsim narodam, tudi tistim v slovensko lastnino globej ino globej segajočim Nemcam ino Laham meje postavil: „Doto ino nikar dalej!“ Nobenemu drugemu narodu bi se ne bila krivica storila, tudi cesarju bi bli Slovenci tako zvesti ostali, kakor so vselej bli, še enega podložnega bi ne bil zgubil, ampak v sklepu ino zlogi celega slovenskega naroda bi se mu bila nova moč rodila. Za to je vsakega zvestega Slovence v sercu razveselil §. 1. dane ustave, po katerim je ilirsko kraljestvo ena kronska dežela, ktera bo po §. 70. tiste ustave svoje deželne zadeve v enim deželnim zboru opravljala. Dro smo omilovali Slovence na Štajerskim, da bojo morali pri Nemcih pritiskeni hirati ino životariti; pa vender je nas to veselilo, da je saj večidel Slovincov zjedinjen v enim deželnim zboru; ob svojim času pa bomo tudi druge brate rešili ptuje prevage, ino jih vpeljali v bratovsko kolo slovensko. Pa žalibože! naša radost je bila kratka! Došli so poredoma ministerski ukazi, kateri so nam še le dano ustavo prav razložili, da ima Koroško, Krajnsko, Teržaško itd. biti samostalna kronska dežela. Kdo je teh za slovenski narod škodljivih sklepov kriv, tega ne vemo, vender to terditi zamoremo, da tim sreča in slava slovenskega naroda le zlo malo pri sercu leži. Alj bojo ti sklepi služili na srečo in slavo avstrijske carevine, to bo le pokazala bližnja prihodnost. Pogledavši na strašni boj na Ogerskim, ker so oholi Madjari druge narode v deželnim zboru zatirali in ugnjetavali, in tako ta grozovitni boj sprožili, s trepečim sercam rečemo: mi se bojimo. Slovincem, v eni deželi združenim, bi ene same politiške uradne novine vstregle; tako bo jih pa 5 ali 6 potreba; velika škoda za našo tako že prej zadolženo ino s drugimi stroški obloženo deržavo; ino na slednje bo vender še vse le prazno: kar se po kervi, sercu in jeziku veže, se ne da lahko in dolgo ločiti! Politika se menja, hitro, čres noč se menja; politikarji se čredijo, dones cvetijo, jutre so

v prah ponižani; — narodi pa ostanejo vedno narodi, narodi so „po božji milosti“ na svetu ino gorje vsakemu, kateri naravne pravice narodov z nogami tepta! Narodi in njih pravice so od Boga, kateri oberne, dokler človek obrača. Zato čujte brati Slovenci! „Slovenija se ni zgubljena!“, „Meje države in posameznih kronskih dežel se smejo po dani postavi premeniti,“ pravi §. 6. oktrojirane ustave.

2. „De bi se slovenski jezik v sole in kancelije uvedel.“

Tudi v tim ne tirjajo Slovenci nič novega, nič prenapetega. Poslušajte kaj piše naš slavn Matija Majer v svojih zlatih „pravilah“ str. 7: „Naš jezik je bil izversten, bogat i izobražen že tada, ko je pri nekterih sada visoko izobraženih narodih vladala še tverda tema neznanstva. Že pred tisuč leti, blizo leta 863. po Krist. sta dva brata iz Soluna Metod in Konstantin (sv. Ciril) slavenska apostela, poslavenila sv. pismo, liturgiu, sv. mešu, časoslovje ali Brevijar, i druge cerkvene obrede. Slavensčina se je upotrebovala za pėsnitvo, za pravdarstvo, za dogodivščinu, za opravila javna i domača. U Slavii se je na državnih zborih, na spraviščih, na skupščinah i susedjah govorilo i pisalo po slovensko; da ovdě samo jednu spomėnim: gorutanski vladarji su se od neizvestnih časov do 12. veka po slovensko ustanovljali; še sada stoji kameniti vladarski prestol na Gospe-svetskom polju (Maria-Saaler-Feld) dvě ure od Celovca s slavenskim napisom:

Veri

Ma Sveti Veri

Praudo braNy Udove.“

Kjer kamenje govori, mora vse omolkniti. Pa še dolgo poznej se je slovenski jezik v javnemu življenju upotreboval. U „Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie; herausgegeben von dem historischen Verein für Kärnten, erster Jahrg. pag. 17“ pod napisom: „Windische Lehenspflicht 1637 aus dem schriftlichen Nachlasse des verst. Pfarrers von Moosburg, Urban Jarnik“ stoji: „Vi hoste oblubili inu persegli timu nay Svetlostimu itd.“ Nach Zusprechen. Mit drey aufgerechten Fingern. „Kako mene ie sadai naprei brano; y zapovedano, tako hozhiu sturiti i Vuse dopernesti, tako meni Bog pomoz, Sveta diva Maria Mate bosja y vuse Suetzi.“ —

Še svitla Cesarica Marija Terezija je patente ino postave Slovincem v slovenskim jeziku dajala. Naj spričajo lete verstice iz treh slovenskih patentov: *) „Zavol tega urfchocha Zela letá dosihmalou utemu pisainu fapopadena mifu, inu vola nafche fvette Ceffarize inu Kraillize fe s takim pismom vedeozhe firi usim oblaftnikam ukupei, inu posebnu, usim Pflegariam inu poglavariam po usih meiftah, inu tergah, tem Purgermeisteriam, inu Sodnikam na vseh krajeh, inu usim podlofchim ledém. Danu u temu meiftu Zelouzu (!) na 25. dan Mefza Julia, u temu letu 1750.“ „Danu u temu meiftu Celouzu (!) na 11. dan Mefza Junia u temu leitu 1751.“ „Taku pismu smo ven dali u nafchimu Cefsarfkimu Krailevimu meiftu Dunai na 22. dan Mefza Februaria v temu letiu 1751. Nafchiga Krailuvaina pak u temu enaiftimu leitu.“ — To živo pričá, da je slovenski jezik nekđaj imel pravice, ktere mu gredo pred Bogam in pred ljudmi: on je bil za Slovence uradni jezik. Alj poslednji časi so bli za slovensčino žalostni časi; cesar Jožef II. je sklenil, celo svoje cesarstvo po nemškim kopitu osnovati; Meternih, pod Francam ino Ferdinandam vse-mogočni minister, je bil Slavjanov dobro znan, sovražnik, ki bil rad vse Slavjane v žlici vode

utopil. Pa božja šiba ga je zadela: on je moral nagloma šila ino kopita pobrati ino jo na ptuje potegniti. Ne bodi več ne njega ne posnemovavcov njegovih! Živ dokaz, kamo pelje zatiranje narodov in kratenje njegovih naravnih pravic!

Zato smo s serčnim veseljem pozdravili tiste §§. v kterih sta dva svitla cesarja, Ferdinand ino Franc Jožef, vsakimu narodu čisto ohranjenje njegove narodnosti in njegoviga jezika zagotovila; ino željno pričakujemo tisti zlati čas, ki bojo lete svete besede iz papirja v življenje stopile. Dobro vemo, da se celo lice javnega opravljanja in uradovanja na en mah premeniti ne da; pa vender je tudi to resnica, da bi se blo v enim letu, ja še čez, moglo veliko več, kakor se je zgodilo, zastran slovensčine starega popraviti ino novega vpeljati. Pa še sedaj s dvomljivim in žalostnim srcem gledamo v prihodne čase. V vsih učivnicah, ja v ljudskih šolah, po slovenskih krajeh, je še vse pri starim; po uradih in sodnih oblastih edino gospoduje nemški jezik, in državne službe se še zmiram izročujejo ljudem, ki jezika slovenskega ne umejo, in umeti ne marajo. Pa bodi kakor hoče, Slovenci od svojih naravnih ino še naverh ustavnih pravic ne bojo odstopili, odstopiti ne smejo. Dajte Slovincam, kar imajo drugi narodi; dajte Slovincam slovenske učivnice in urade! Dajte jih skoraj; že dolgo ino težko jih pričakujemo! —

„Da se Slovenija z nemško zvezo ne zjedini,“ veli slednjič tista prositba.

Volitve za Frankobrodski zbor so po vsih slavyanskih deželah vse na noge spravile. Čehi, podučeni od bistroumnih ino iskrenih vlastencov, so se oistro tem volitvam zoperstavili tako, da sama vlada ni vedla, kaj početi: volitev napovedati ali ne? Slovenci so se tudi pri teh volitvah le malo vdeležili: v nekterih krajih niso volili; v drugih so voljili po sladkih besedah ino zlatih obljubah najeti, sopet drugi so volili, ker niso vedeli kaj delajo, tudi k Turški zvezi bi bli ti nevedneži svoje može poslali. Tudi brati Horvati, Serbi ino Rusini so svečano ino mnogokrat protestirali, da bi se Nova-Austrija sopet imela deliti v nemške ino nenemške dežele, so se krepko oglasili za edino, samostojno ino nerazvezljivo federativno (zvezno) Austrijo. Pa vse je blo zastoj; Austrija je morala svoje poslance v sv. Pavljovi cerkvi imeti, kjer se je toljko kvantalo in modrovalo od razrušenja in razterganja slavne Austrije, kjer se je za Slavjane — 18 milijonov Avstrijskih državljanov, toljko gerdiga, nespodobnega ino lažnivega slišalo! Pa — glej! človek obrača, Bog oberne: cel svet sedaj vidi ino čuti, da so Slavjani prav imeli, ko so se na vso moč Frankobroda branili; cel svet vidi, da Avstrijanci v Frankobrodu nimajo ničesar opraviti. Veliko boljši bi sedaj v Austriji stalo, ko bi glas slavyanski ne bil ostal glas vpijočiga v puščavi. Po takih prigodbah se vsaki zvesti Avstrijanc čudi, kako se naše ministerstvo še zmiram v nemške zadeve vti-ka; — Austrijo, kjer je med 37 milijonov le blizo 7 milijonov Nemcev, prvo nemško državo imenuje, ino po vsi sili pri neki nemški zvezi ostati hoče. Dro smo že dostikrat brali, da hočejo Nemci skovati veliko slavno državo blizo tako, da v njej rumeno sonce nikolj k božji gnadi ne zajde; dro smo slišali, da nam Nemci mislijo prijateljsko poslati svoje blago, svoje izdelke, svoje siromaštvo, in še več take robe; dro smo slišali klicati: Germanija je brez Austrije slaba, nemogoča, ja clo sanjarija; brez Austrije „finis Germaniae“ — pa nismo nič brali alj slišali od velikega prida ino dobička za našo Austrijo, ki bo za njo iz nemške zveze izvirati vtegnila; ino to: blagor, sreča in slava Austrije, mora avstrijskemu ministerstvu ino avstrijskim narodam naj bolj ino naj globej pri serci ležati. Naša Austrija šteje 37 milijonov

duš, ima na vsih rečeh ino v vsim obziru bogate ino rodovitne dežele; bodimo s tem zadovoljni: Avstrijska krona je samo za se krasna ino svitla, pa tudi težka; kaj bi še po drugi segali, kaj bi si hotli še drugo ino več butaro na rame nakladati! Avstrijanci niso Nemcov sovražniki; Bog obvari! mi dobro vemo, da smo si brati ino sestre, da smo vsi enaki pred nebeskim očetam, ki ne bo vprašal po narodnosti alj jeziku; mi dobro vemo, da smo dolžni se med seboj ljubiti, med seboj se podpirati, in k sreči ino slavi pripomagovati. Pa vender mi Avstrijanci, in ker sim Slovinc, mi Slavjani stojimo ino se potegujemo najprej za slavn prestol naše svitle cesarske rodovine; mi stojimo ino se potegujemo najprej za svobodo, edinost ino samostojnost naše krasne carevine, mi stojimo ino se potegujemo najprej za blagor in slavo naroda slavyanskega. Po tem še le pride versta na druge narode ino vunajne države; po tem še le njim po bratovsko ino po zmožnosti priskočimo. Avstrijanc ne sme biti „dober za druge“, herdjav za sebe.“ Ravno sedaj se snuje osnova za Nemčijo ino Austrijo; Parski minister von der Pfordten je na Dunaju ravno za tega voljo. Bog daj, da to važno opravilo gre gladko ino srečno od rok; Bog daj, da avstrijsko ministerstvo se terdno ino nepremakljivo derži svoje avstrijskim narodam svečano dane, za srečo ino slavo avstrijskih narodov tako imenitne besede: „Te kronske dežele store svobodno, samostojno, nerazdeljivo in razvezljivo avstrijsko ustavno dedno monarhio.“

Te tri reči so za nas Slovence tak potrebne kot ribi voda; za to pomenkovanja od njih nikolj ni preveč. Za te reči smo prosili, ino, ako bo treba, bomo ob svojim času zopet prosili: „Vsak ima pravico prositi“ veli §. 6. politiskih podstavnih pravic. Vse je pa v božjih rokah. —

Celovec 26. Junija 1849.

Svečan.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

* Poslednje Dunajske novine prineso zahvalno pismo Korošcov za samostojnost. —

* Nove sodniša po vkažu predloga v zadnim listu „Slovenije“ omenjeniga, bodo na Krajskim sledeče:

Dva deželna sodniša: eno v Ljubljani, drugo v Novim mestu.

32 okrajnih sodniš: Ljubljana mesto, Ljubljanska okolica s nekterimi soseskami dozdajniga novomeškega kroga, Krajn, Radolca, Krajska gora, Teržič, Loka (škofja), Kamnik, Berdo, Zalog, Verhnika, Planina, Postojna, Lože, Bistrica, Senožeče, Vipava, Idria, Lašče velike, Ribnica, Hočevje, Černamel, Metlika, Novo mesto, Žužemberk, Trebno, Mokronog, Kostanjevca, Kersko, Novi dvor, Zatična, Šmartno blizo Litije.

Deželno sodniše ljubljansko obseže prvih 28, novomeška pa zadnih 14 okrajnih sodniš.

Sledeče so okrajne sodniša perviga reda in zraven okrajne kaznovavne (zborne) sodniša za pregrehe:

Krajn za se in za Loko in Teržič:

Radolca za se in za Krajsko goro;

Postojna za se in za Planino, Senožeče, Lože in Bistrico;

Vipava za se in za Idrio;

Hočevje za se in za Ribnico in velike Lašče;

Černamel za se in za Metliko;

Trebno za se in za Žužemberk, Mokronog, Novi dvor in Šmartno.

Ljubljansko deželno sodniše kot kaznovavno za pregrehe obseže Ljubljano, Ljubljansko okolico, Verhniko, Kamnik, Berdo in Zalog, Novomeško deželno sodniše pak: Novomesto, Kostanjevco in Kersko.

*) Odbor slovens. društva v Celovcu se lepo ino serčno zahvali gosp. Karlmu žlahtnemu od Vebenau, grajsaku v Suši (Suha, Neuhaus) ki je mu te pisma poslal, in zraven tudi prosil, da bi rodoljubivi gospodi stare imenitne pisma, naj si bojo kakšne hočejo, odboru slov. društva poslati blagovolili.

Na te podlogi je Krajnsko tudi razdeleno v sledeče okrajne poglavarstva za političke oprave:

Ljubljana z okrajem: Ljubljana, Ljubljanska okolica in Verhnika;

Kamnik s svojim, Beržkim in Založkim;

Kraju s svojim, Loškim in Teržiskim;

Radolca s svojim in Krajnska - gorškim;

Postojna s svojim, Planinskim, Senožskim, Ložkim in Bistriškim.

Vipava s svojim in Iderskim;

Novomesto s svojim, Kostanjevskim in Kerškim;

Trebno s svojim, Žužemberskim, Mokronoškim, Zatiškim, Šmarskim in Novidvorskim;

Hočevje s svojim Ribniškim in Laškim;

Černamel s svojim in Metliškim okrajem.

Stanovanje cesarskiga namestnika bo v Ljubljani.

x—y. Pač smo se bili spečali, ko smo uni dan čast. bravcam veselo novico podali, de je navadni Lloydov dopisavec sklenil, naših domačih zadev več ne ovohovati. Odevalo se je sicer premenilo, bistvo pa je staro ostalo, červ se je prevergel v kebra. Piše se zdaj do Lloydov namesti poprejšnih z čerko X. in p. v enakim duhu. Dopisun p. v 306 listu Lloydov obljubi življenje Ljubljancem, katerim, kakor meni, so vsi Krajnci enaki, popisovati, če prav mu neka stranka v Ljubljani grozi*) in lotivši se tega dela pohvali napred „dobromisleč“ (t. j. *sovražnike ustavne enakopravnosti vseh narodov*); ter se koj spusti nad stranko „Slovenov“, katerim clo „Hintergedanken“ pripisuje in katerih je on 200 naštel. On de bo na vse korake teh Slovenov (kteri so po njegovih mislih nekteri uradniki, duhovni gospodje in mladina), zlasti pa na naše časopise pazil in nobene prilžnosti ne opustil, jih pri vladarstvu ovaditi (denunziren). Še enkrat tolažimo častite brave s to veselo premembo, de so zdaj naši gerdi protivniki primorani, svojo vmazano robo v ptujih časopisih (Gratzer Zeitung, Lloyd, Curier) na prodež razstavljati, ker domači časopisi njih gnjusobe ne terpe, in ker je upati, de tudi naše historijsko društvo, (naj bodo ravno Lloydovi korrespondenti v njem) nesramniga grajanja slovenskiga imena, ako obstati hoče, saj več dopustilo ne bode. Vohonom na Slovenskim pa bodi to rečeno, kar ovaditi smejo, kjerkoli hočejo: de jih razglasimo tu za človeštva izmet, za gerde hinavce, za bogu neljube donašavce in obrekvavce, za sovražnike od Cesarja dane ustave. Rečeno bodi slednjimu izmed njih, (ako niso vsi ena oseba), po Horaciju: „Quid immerentes — vexas canis!“

M. K. Iz Ipave 24. Junija. Učiteljski zbor za tretje kvatre leta 1848/9 v tukejšnim šolskim okrožji se je bil na dan pred s. Vidam v ipavskim Tergu sošel. Blo jih je gg. katehetov in učiteljev osem skupej. Po vvodnim nagovoru čast g. predsednika so zborniki se jeli pogovarjati, kako in koliko so po vodilih o zadnji skupšini izrečenih se ravnali. Učila se je v Teržki farni šoli zraven slovensine tudi nemšina pri bolj izurjenih otrocih, ravno tako so v Šturji tudi na nemško nekoliko ozer imeli, ker ondejšni šolarji so večdel otroci rokodelcov in fabričanov, kateri si vtegnejo danes ali jutri po svetu kruha iskati; v Šembidu pa in v Černimverhu, de se samo slovensine derže, ker so tamošni otroci večdel le začetniki, in bo mende malokteri v zadeve prišel, nemšine potrebovati. — Kar keršanski nauk zadene, so jo gg. kateheti edinoglasno

izrekli, de posebno v današnjih časih, ko se čez vse in tudi čez nar. svetejši reči toljko modruje in beseduje, pred drugim za to greškerbeti, de si ga otroci dobro v glavo in v spomin vtisnejo, in de se ga ne uče le po izpraševavnim napelovanju ali katehiziranju. Sej ni kerš. nauk sama modrija, de bi jo kdo le po sklepah pregibal; je dan nauk, kteriga je znati treba, kateri naj človeku terdno v spominu ostane, de mu iz te zaloge um razsvituje in serce k dobri mu ogreva; se ve, de se morajo otrokam vtisnjeni nauki, kar se da, razumljivi storiti. — Glasovanje ali lautir-metodo so učeniki poskušali, pa je nič kej prav ne pohvalijo. Glasovanje je naturno napeljevanje k branji, to de toko dolgo ne bo veljalo dosti, dokler se bodo soglasniki še po starim, to je z pridruženim samoglasnikom, imenovali, ker slišani samoglasniki vse besedno skladanje motijo. Naj bi se čerke vedno le v njih glasovni ceni imenovali, n. p. b' k' m', de bi se manj ko je mogoče kak samoglasnik pri njih slišal — kar je pa zopet težavno, ker otroci v šolo pridši, večdel že kake čerke poznajo, ktere so jim doma bratje ali sestre po starim v glavo vtolkli — bi skladanje besed znalo ložej biti, kakor dozdažno zlogvanje. — De bi se zraven branja, pisanja, rajtanja in nekoljko jezikoslovja otroke na deželi še marsikej družiga hotelo učiti, so gg. zborniki vsi očitno in na ravnost izrekli, pa ni z čim. Do zdaj je še velika težava bila, starše napraviti, de otrokam v šolo puste, in dokler ne bo v resnici sile, de bi otroci morali v šolo hoditi, ne bo tudi v to misliti, de bi se v posebno izurjenje otrok kej počenjalo. — V Šturji je predijska fabrika šoli zlo na poti, ker vanjo ravno take otroke jemle, ki so za v šolo hoditi, torej ondejšna gg. učenika želita, de bi se od zgorej prepovedalo, nepodučenih otrok v take službe dajati, kjer se jim potlej ne v delavnik in skorej tudi v praznik več blizo ne more, de bi se kej podučili. — Silna opovera proti šolskimu vspehu je tudi navadni šolski denar, kakor so vsi zborniki zpoznali in poterdili. Dokler ne bodo učeniki kako drugač po spodobnosti prevideni, bo vse drugo besedovanje in svetovanje malo zdalo. — Kar šolske knjige vtiče, je zbor za dobro spoznal, de bi se Malevašičeva slovnica bolj odraslim otrokam v roke dala, ker zraven lahko razumljivih naukov tudi ima vsakovšne primerne izdelke iz pismostavja, po katerih si kmet lahko za svoje potrebe pomagati more. Zadnjič je tudi svetvano blo, de bi se za vsako šolo en „Vedež“ prejemal, in po primerah otrokam bral ali brati dal.

Tu je ob kratkim obsežik pogovorov pri zadnjim tukejšnim učiteljskim shodu. Prav in želeli bi blo, de bi od večih krajev gospodje domorodci, kakor so bli nekteri lepo že začeli pa ne vem, zakaj zopet odjenjali, važniši svojih pomenkov o imenovanih zbiorih po časopisih naznavovali, de bi se po tim to, kar bi na mnozih krajih blo za dobro spoznano in svetvano, v obče vpeljalo.

Hervaska in slavonska dežela.

Zanaprej bo g. Bogoslov Šulek, bivši vrednik Novin herv. slav. dalm., ki zdaj pravdoslavno terminologijo sklada, Slavenski Jug v red deval, in g. Dragotin Kušland odstopi zavoljo bolehnosti.

Česka dežela.

Narodni Noviny zopet izhajajo. Vredniku je naloženo, dokler obseda terpi, zmerim biti, kar on tudi obljubi, rekoč: „Vsak zamore previditi, de je bolje, ako druge pomoči ni, z eno podvezano perutnico letati in si prizadevati, de glas naroda čisto ne vtihne kakor pustiti polje nočnim netopiram in sovam, ki se že tako dosti prevzetno vzdigujejo, kričaje neprenehama od reda in varnosti, cum reservatione mentali stariga reda.“

27. Junija je bil v Pragi pokopan tehnikar Wolf, kteriga je nek oklepnik v kerčni prebodel. Okoli 2000 študentov ga je z golo glavo spremljalo na pokopališe.

Ogerska dežela.

40. armadni razglas: 28. Junija so se vzdignili 1., 3. in nastopivni (Reserve) oddelik armade, napasti mesto Rab (Gjur), ruska armada pod Panjutinom, in konjiki pod generalam Bechtoldam so ostali pri Leyden in Sövenyhaza.

Gm. Šlik se je s svojimi proti Abdi podal, de bi se siloma čez Rabnico (reko) prestopil, general Volgemut z nastopivno armado, in Benedekova armada kot prednja straža sta stopala naprej na levim bregu Rabnice, v vednim boju sovražnika pahaje, proti Gjurskimu mestu.

Po tem se je pri Abdnim mestu stoječi sovražnik v nevarnosti vidil, je most sožgal in je topove svoje iz terdnjave odvzel, kar je prehod čez Rabnico vlašalo.

Oba oddelka sta se zdaj združena na terdnjave pred Gjurskim mestam zagnala, kjer je sovražnik se oistro zoperstavljal. Ta naskok, vpricho Nj. V. našiga mladiga Cesarja se je popolnoma srečno izpeljal, sosebno, ker je 3. armadni oddelik sovražnika tudi od zadej poprijemal. Pustil je tedaj sovražnik mesto Gjura (Rab) in se je vmaknil proti Aču; naši so za njim šli in so 2 štuka dobili.

3. armadni oddelik, nakrajna Gerstnerjova brigada in Šneiderjova so že prišli čez Rabnico; zadnja brigada je sovražnika pri Čonoku pregnala in tisto selo in en štuk in nekaj strelniga praha dobila. Naša zguba po primeri ni zlo velika, samo Gerstnerjova brigada je pri Ihasy okoli 200 mož zgubila.

Dunaj 30. Junija. General Böhm.

Austrijansko-ruska armada, ki se iz Bukovine nad Erdelj podati ima, je prišla do Borgo-Prunda, kjer je sovražnika vžugala, in ima prednje straže v Jadu.

— Armada pod Paskjevičem se je že iz Košic (Kašau) naprej podala, in glavni stan Paskjeviča je, kakor „Presse“ pove, v njegovim rojstnim mestu Rosenau.

Nekteri časopisi povedo, de so naši vojaki in Rusi ondot armado Dembinskiga čisto razbili. —

Od Jelačićeve armade na jugu se zve, de je Madjaram 20 ladij polnih pšenice odvzela. —

Madjari so v Petrovaradinu okoli in okoli obdani. Pogrešek velik je bil, de niso naši berž, kakor so Novi Sad vzeli, prvi dan most med Varadinam in Novim Sadam zažgali, ker bi bili Madjaram prilžnost odvzeli, drugi dan v Novi Sad še vrniti in tam vse pokončati. Banov glavni stan je bil pred 8 dnevi pri Čurugu. Slavni Serbski junak Knićanin je v Titelu, ima 75 topov, in hrabri Milivoj Petrovič komandira v Mošorinu. Pri Bečeju v Banatu je Knićanin Madjaram odvzel parobrod „Karl“ na katerim je 400 centov praha in svinca bilo.

Ptuje dežele.

Ako se iz ministerskih časopisov resnica zvediti zamore, bi bili pogovori bavarskiga ministra v. d. Pfordten z našim ministerstvom ta izid imeli, de se misli severo-nemška zveza pod vodstvom Prusije, in jugo-nemška zveza s predstvam Bavarije napraviti; Austrija bi ostala neodvisna in sama na sebi, ter bi z obema nemškima zvezama v tesnim prijateljstvu bila. —

Pruski vojaki so mesto Karlsruhe dobili, provizorna nemška vlada (Reichsregentschaft) in nekaj Frankobrodskih zbornikov je v Freiburg pribežalo; puntarske badenske trume so se v Rastatt vmaknile.

Laška. V Rimu je se vse pri starim; francozi še niso mesta gospodarji.

*) De bi ta p. dokazal gerdo ravnanje Slovenov z Lloydovimi pomagači, pove, de je bilo v Slovenii gospodu H. C. „Živio“ rečeno zavolje njegoviga srečniga odstopa; zatorej se preoblečenimu pisarju p. že ne upamo več zaupiti: „Živio“. Pojdi rakam žvižgat!

Nepolitiški del.

Slovenija

svojim bravcem o začetku družega tečaja.

Kresa ugasnil je ogenj, prepašam iznova se

Gostnih, Slovenci, nikar nezapahujte domov. Nisim neznanka, sim leto pri vas že prebila, in

Pridem taista nazaj, kakor sim vzela slovo. Nisim nevarna, ne bati se, derzno razboja ne

Krotko je moje serce, pravo me vodi povsod. Čisto plameča ljubezen da doma, rodu je podnet

Naj pravičnej Bog v persih mi vžiga pogum. Obiskovala vse kraje, vse bodem dežele, kjer

Glasi slovenski done, bije slovensko serce. Vidi naj bistra me Sava, naj z Dravo zasliši me

Stari Pohor besed mojih šumenje začuj. Vas tud, Jadre mikavni bregovi! pozdravljala

Našo bivšo posest, našo bodočo za vek. Naj si po vas od vsakod steguje nesite pesti

Slave le bodete vlast, dokler vas pere morje. Koder me steza popelje, kjerkoli mi duri odprejo,

Besedovala povsod bodem v naroda korist. Dramila bodem zavest, de Slave smo porod, de

Sleberni mater spozna, kratjeno dade jej čast. Vnemala plamen ljubezni do milene zemlje, kjer

Kjer nam prijatli žive, serčni so bratje doma. Kjer nam je zorja mladosti sijala, kjer spijo de-

Ktera bo našim nekdanj počivališče kostem. Vzbujala bodem moči, ki spavajo leno v narodu,

Čistila krepila mu v persih svobode občut. Varjem pravice domu braniteljka neplaha postave,

Vražniku slehernemu stopam krepotno nasprot. Ptujca ne čertim nikdar, privoščim gostivno mu

Vendar ne tirja naj več, gostu ko tirjati gre. Pazno čez meje oči po krajih sosednih obračam,

Urno derečih prigod čudne homote motre. Zravno pobiram cvetice, rasteče po tratih sloven-

Ter jih upletam med uk, časa podvzitati tek. Tako veselo naprej hitim, ne strašim se pota,

Desi težave reže, kamor se koli ozrem. Sterme pečine groze, me zaverajo gošče ne-

Koder zaznati doslej komaj človeški je sled. Silni me čakajo trudi, britkosti in znoja veliko,

Ali okreplja me up, de se ne vperam zastoni. De ne izsijem besed skalovju in gluhim vetro-

De kar iz serca mi gre, v serce prodere si pot. Vas pa, kateri doslej podajaste *) prijazno mi

Pravo kazaje mi pot, trud in težave dele. Vas opominjati treba mi ni, o slavnih moževih,

De bi ponavljali vez, ki se raztergala ni. Krepke podpore od vas sim vselej živo si svesta,

Težki doseči namen bode mi z vami lahko. Sej nas strinjajo misli enake, vsim ene so želje,

Eden nas konec vse, vleče vse eden nagib. Sreči narodovi, dolgo zaperti, odperamo pota,

Prednikov dičnej čas vabimo zopet nazaj. Pletemo venec dišeči, ki Slave prihodnje bo kin-

Skerbno zbira je povsod dolgo zametani cvet, Pletemo venec neusahljivi, čigavor dišava

Duvala bode, ko nas tukaj že davno ne bo. To smo nakanili vsi, o sternimo djanja edino,

Čudna je sila moči, ako sklepuje jih vez. Kapljice drobne, ko zveza objame jih, nosijo

Komaj vidljive očem lakna napletejo verv; Lahko se lomi posamezno šiba. Podajmo si roke,

Mnoštvo bo dalo pogum, zloga naklonila vseph. Potlaj naj rjove vihar, naj divja nevihta razsaja,

De potresava se tlak, de se skalovje drobi, Golti pogubni zijajte, ko brezdna peklenške široko,

Mi se ne ganemo, ptuj našemu sercu je strah. Narod smo čverst, in čutimo v žilah zmagavno

Podgorski.

*) Po staroslovenski, namesto „ste podajali.“

Pridobitev

ilirskiga predstva

čas

L. Sept. Severa.

(Dalje.)

Ko Sever utihne, razglasi vojska in razodene z veseljem klikam in vriskam svojo željo, se tudi s ponosnimi Celti poskusiti. Potim imenuje Sever namesto Albina svojiga perorojeniga sina Basiana cesarja in spremeni njegovo ime v M. Avr. Antonina.

Blizal se je ravno konec leta 194. p. K. in debel sneg je pokrival planjave in gore, prek katerih je imela vojska iti; ali to ni Severa in Ilire vstrašilo ter odrinejo naglo in pridejo po dolgem in težavnim popotvanju na galsko mejo. Novica pričetiga boja najde Albina sred njegoviga veselja in ga silno prestraši. Hitro zbere svojo vojsko in jo postavi v nasprotno Galio. Tu se združijo z njim druge zavezne trume iz Germanie, Galie in Hispanie ter se on z njimi premakne v Lugdunsko Galio, kamur je ravno Sever ropniti mislil. Albinova vojska je bila tedaj večdelj iz samih Celtov, kateri so bili serčen in bojen narod, sostavljena. Z njimi je Jul. Cezar svoje nasprotnike vkrotil, August *) Ilire pozval in Druz rimsko orožje v osercje Germanie nesil in na Labi (Albis) svoje bandera razpel in ni bilo sploh boja, v katerim bi se oni ne bili skazali; zato so pa tudi po ustih Rimljanov za nepremagljive sloveli in varstvo Rima in njegovih cesarjev je bilo njim izročeno.

Ko vojski blizo pridete, so pračarji in lo-kostrelci precej male boje pričeli, kateri pa niso nič odločili, temuč so bili samo predigre silovite bitve pri Lugdunu (Lyon), kamur se je Sever obrnil in v kateri se je 150.000 vojakov na obeh straneh bojevalo. Tu je sklenil Albin svojimu nasprotniku bitvo ponuditi 19. Svec. 195. p. J. Ko so se Iliri v obli-zju mesta prikazali, jim je Albin svojo vojsko nasprot poslal, on pa je ostal in vladal z mest-niga ozidja, odkoder se je celo bojiše viditi zamoglo, svoje trume. Obedvoji vojsaki so se bili na vsi moč, posebno je mogla tista stran ilirske vojske, ktero je Sever vodil, nar-hujši napade prenesti in Celti ne jenjajo se vanjo zaganjati, dokler je v beg ne prisilijo. Ko sreda in druga stran (krilo) to vidite, ste se, de bi ne bile zajete, tudi jele umikovati in kmalo se cela Severova vojska v beg spu-sti. Sever sam, de bi spoznan ne bil, verže z sebe svoj škerlatasti cesarski plaš in beži. Ko Albinovi Severov plaš najdejo, zaženejo na ves glas premagavnico (epiniciu) in ga iščejo med mrtvimi. — O tim odločivnim času prihiti Let Severov podvojvoda z nastopivno ilirsko vojsko, begunci se vstavijo in planejo tako naglo in krepko na sovražnike, de se nemorejo zbirati ter jih neusmiljeno pobija-jo, pred sehoj ženejo in drejo z njimi vred skoz odperte vrata v mesto. Albin je gledal nekoliko poprej svoje vojsake vesele v boj iti, se serčno bit, premagovati — in, ah strašna sprememba! zdaj se zapazi v rokah svojiga smertniga sovražnika, kteriga si je že med mrtvimi mislil — in glava mu pade. Se-ver je Albinovo glavo v Rim poslal in jo dal očitno nabiti, de naj se nad mrtvo zgledu-jejo, kateri so z živo potegovali, Lugdun pa zropati in zažgati. Dimeče ravaline Lugduna so oznanovale zahodu Severovo zmago in Celti so šli pred vzhajajočo slavo Ilirov v temnice pozabljivosti. Po dokončanem boju z Albinom se poverne Sever z celo vojsko v Rim, kjer ga je ljudstvo po navadi veselo, starestinstvo pa zdaj le z strahom sprejelo. Sever, kateri se je zdaj prvič brez nasprotnika čutil, je vergel z sebe zagrinjalo, ktero je njegove strasti prikrivalo, tiste so postale gole in očit-ne in svitla slava, ktera je njegove dela do-sihmal spreminjala, je jela temneti. Stopivši v zbornico, kjer ga je hudovestno starestinstvo trepetaje pričakovalo; ni govoril, temuč le divjal. Ene je dolžil zveze z Nigram, dru-gim je očital porazumljenje z Albinom in tre-tjim je oponašal obedvoje. Veliko jih je bilo k smerti obsojenih, še več izgnanih ali pa z velikim plačilom v denarju kaznjenih. To ni zadelo samo kričev, ampak tudi veliko ne-

dolžnih, katerih premoženja je cesar poželel. Sam Let mnogo zaslužni podvojvoda je mor-al iz zgolj zavida smert storiti. Tudi pre-ganjanje kristjanov, ktero se je nekoliko po-tim pričelo (200) in v katerim je papež Viktor to življenje z boljšim spremenil, je le iz nei-zmerne lakomnosti, po kateri je Sever premo-ženje obsojenih na se potegoval, izviralo; nje-mu prav za prav ni bilo veliko mar njegovih bogov, ker skopinci sploh razun denarja no-benih vikših dušnih potreb ne poznajo.

Res težko nam je to od ilirskiga povelj-citelja pripovedovati, ali zgodovina tirja, de resnice ne zamolčimo, sej ni bil čisto nič naš junaški narod vsiga tega kriv.

(Konec sledi.)

Knjiga splošnih državljanskih postav.

§. 481.

Sivarna pravica služnosti na nepremakljive in sploh take reči, ki so v javne bukve upi-sane, se zamore le z upisam v taiste pridobi-ti; na druge reči pa se doseže po zgorej (§. 426—428) povedanih načinih predaje.

§. 482.

Vse služnosti se v tem zjedinijo, de po-sestnik služne reči praviloma ni zavezan kaj storiti, ampak le drugimu rabo kake pravice dopustiti, ali to opustiti, kar storiti bi sicer kot lastnik pravico imel.

§. 483.

Torej mora tudi stroške za ohranjenje in poprav reči, katera je k služnosti odločena praviloma opravičeni nositi. Če pa to reč tudi zavezani vživa; mora po primeri k stroškom prikladati, in samo če jo opravičenimu pri-pusti, se zamore tudi brez njegovi dovoljenja prikladanja oprostiti.

§. 484.

Posestnik gospodarniga blaga zamore si-cer svojo pravico rabiti kakor mu je všeč; vnder se služnosti ne smejo raztegniti, mar-več se morajo, kolikor njih narava in namen vstanovljenja dopusti, stisniti.

§. 485.

Nobeno služnost se ne da samovoljno od služne reči ločiti, ne na drugo reč ali osebo prenesti. Tudi se ima vsaka služnost za ne-razdeljivo, kolikor se pravica, ki na zemljišu tiči, z poveksenjem, zmanjšenjem ali zdrob-ljenjem taistiga, preurediti ali razdeljiti ne zamore.

§. 486.

Zemljiše zamore več osebam h krat slu-žno biti, če le z tem starši pravice tretjiga ne terpe.

§. 487.

Po vodilih tu vstanovljenih se imajo od-ločiti pravne razmere pri različnih bazah slu-žnost. Kdor ima tedaj tezo sosedniga poslopja nesti; vloženje ptujiga trama na svoji steni; ali prevoz ptujiga dima v svojim dimniku ter-peti; mora po primeri k ohranjenju v to name-njeniga zida, stebra, stene ali dimnika, pri-kladati. Ne more se pa od njega terjati, de bi gospodarno blago podperal a dimnik so-seda popravljati dal.

§. 488.

Pravica okna da oblast le do svetlobe in zraka; razgled se mora posebno dovoliti. Kdor nima pravice do razgleda, se zamore persiliti, de okno zamreži. Z pravico okna je dolžnost združena votlina zavarovati, kdor to zavarva-nje zanemari, je odgovoren za škodo od tod izvirajočo.

§. 489.

Kdor posestva pravico kapa, zamore sto-riti, de se deževna voda prosto ali po žlebih na ptujo streho odteka; on zamore tudi svojo streho vzdigniti; vnder mora take naredbe storiti, de z tem služnost težji ne postane. Ravno tako mora obilo padši sneg za časa odkidati, kakor tudi za odtok namenjene žlebe spogati.

§. 490.

Kdor ima pravico deževno vodo iz sosed-ne strehe na svojo zemljo peljati, je zavezan potroške za žlebi, vodarne in druge naprave, ki k temu gredo, sam opravljati.